

Stábní kapitán gšt. Václav Kropáček:

Noční výcvik.

I.

Již delší dobu se chystá a připravuje vydání nového Cvičebního řádu pro pěchotu, a to obou jeho částí: technické i taktické.

P-I-1 vykonalo svou úlohu a s klidným svědomím možno říci, že ji vykonalo dobře. Dnes jsou některé jeho části již zastaralé, v jiných se ukazují stále větší mezery, které zvláště vyniknou, sledujeme-li kromě praktického vývoje u nás i konečné vyhranění a praxi druhých armád, hlavně našich sousedů, které přece musíme mítí nejdříve na zřeteli.

Jednou z těch otázek neúplně řešených jest otázka nočního výcviku. Psal jsem o něm již jedenkrát a vracím se k němu znovu. Jsem toho názoru, že v nových předpisech bude nutno o něm říci rozhodné slovo a dáti jasnou směrnicí.*)

P-I-1 a G-V, které jsou podkladem pro bojový výcvik pěchoty, zmiňují se jen o nočním boji a kladou na pěchotu značné požadavky, ale se stanoviska výcviku přestává jen P-I-1 na dvouřádkovém, velmi všeobecném pokynu.

Praktická potřeba ovšem i zde hleděla alespoň částečně pomoci a některé příručky, určené jako pomůcky pro bojový výcvik, dotkly se t. zv. nočních cvičení. Dále však nešly a neřekly, že je třeba začít s nočním výcvikem jednotlivce, roje, družstva atd. a pak teprve že je možno přejít k takovým nočním cvičením, která se u nás dělají — bohužel bez veškeré předchozí přípravy.

Vezměme na př. Německo. Vychází po této stránce z tohoto jistě správného předpokladu:

„Odevzdali jsme nebo jsme byli přinuceni zničit válečný materiál, je nám vzata možnost jeho výroby ve velkém a proto musíme tuto mezeru na jedné a převahu na druhé straně vyplnit jiným způsobem. Musíme hledati prostředek, aby převahy materiálu proti nám nemohlo býti využito, a hlavně, aby jí nemohlo býti využito účinně. A jedním z těchto prostředků je noční boj.“

Němci v své důkladnosti a důslednosti nezůstali při této úvaze, ale — jak ukazuje jejich literatura — hledali a prohlubovali metody a došli až k prvotnímu činiteli — k základnímu nočnímu výcviku. A právě podle německé literatury (studie pplk. R. Stollbergra) a praxe, dále podle svých mírových zkušeností (pokusy s nočním výcvikem ve škole pro výchovu rotmistrů pěchoty z povolání v roce 1925—1927) a podle mnohaměsíčních zkušeností z války právě jen z tohoto oboru pokusím se načrtnouti hlavní zásady a praktické poznatky základů nočního výcviku.

II.

Kulturní člověk přenáší těžiště svého snažení na pole činnosti intelektuální a veškerou práci, hlavně ovšem tělesnou, koná čím dále tím za snazších podmínek. Zvláště pobyt a práce ve volné přírodě se zkracu-

*) Poznámka redakce: V návrhu nového P-I-1 je na noční boje pamatováno a výcvik metodicky upraven.

je. Souběžně, zcela přirozenou a nenásilnou cestou ke změně podmínek přizpůsobují se i jednotlivé lidské orgány a smysly. Pro nás velmi dobře věc objasní příklad velikého rozšíření umělého osvětlení, zvláště elektrického. — Lidé, žijící ve městech, neudělají dnes ani kroku po tmě a je přirozené, že zrak zvolna ztrácí schopnost přizpůsobiti se šeru nebo tmě a spolehlivě člověku posloužiti. A výhod ostrého umělého osvětlení využívají dnes již i nezapadlejší vesnice.

Zrovna tak je tomu i se sluchem, neboť ten se v ruchu městského života obyčejně otupuje.

Vojáci, kteří se zúčastnili světové války, dají mně úplně za pravdu. Zrak i sluch, který jim byl na frontě na nočních strážích a hlídkách spolehlivým pomocníkem, ztratil dnes již tu ostrost a schopnost, která byla dříve tak spolehlivá.

A stejně mně dají za pravdu, když si vzpomenu, že to vyžadovalo značné doby a cviku, než přestali viděti ve fantastických nočních stínech plno pohybů, než si jejich ucho navyklo rozeznati prasknutí dřeva a šramot, způsobený větrem od lidského pohybu, než se přinutili ovládati poplašenou obrazotvornost a než se naučili nezakopnouti o každý kámen a nezlomiti kdejakou suchou větev.

Tma a noční klid může býti velikým přítelem a pomocníkem tomu, kdo se jich nebojí a kdo je dobře vyzbrojen, aby využil neocenitelných výhod, které poskytují, a vyhnul se všem jejich léčkám.

Tma je skvělý skryt, který nám dává příroda. Máme jej bez práce a zadarmo. Může však býti stejně velkým nebezpečím tomu, kdo se jí bojí nebo je v ní bezradný.

Zvláštní noční výcvik je nutný. Zkušenosti získaných ve dne nelze bezmyšlenkovitě použiti v noci ani při výcviku ani při skutečném řešení nočních úkolů. Noc má své zvláštní vlastnosti a je třeba naučit se jich využití, a to využití jich rozličným způsobem tak, jak toho vyžadují různé fáze nebo různé bojové situace.

A na noc musí býti připraven každý, kdo je jakýmkoli způsobem nucen v noci splniti nějaký úkol.

Velitel musí znáti přímý vliv noci na každou akci, která je mu svěřena, a podle něho voliti a jemu přizpůsobiti i prostředky a způsob, kterého použije. Ty prostředky i způsob budou většinou jiné, než jakých používal ve dne.

Velitel si musí uvědomiti, že jeho osobní vliv, jeho příklad nebude působiti tak jako ve dne, že často nebude moci dáti hlasitý povel. Musí věděti, že se v jeho jednotce zmenší i soudržnost, která pojí vojiny ve dne, když se vidí, a že značně klesne určité stádní působení. Musí hledati jiné prostředky, jimiž by si zajistil v noci zvláště důležitou přímou působnost.

Vojíní musí znáti vlastnosti noci, musí jich umět využití a jim se přizpůsobiti. Konečně se musí naučiti zachovati v noci při každé příležitosti klid a rozvahu. Přirozeným důsledkem klidu a rozvahy pak bude i samostatnost. Předpokladem však je zkušenost a v míru výcvik. Výcvik bude se týkati zraku (pozorování), sluchu (naslouchání) — dále využití všech výhod noci, orientace v terénu, určení vzdálenosti, pohybu v terénu, udržení spojení a spolupráce, samočinného ovládnutí zbraní atd.

Jak vidět, musí tento výcvik začíti s výcvikem jednotlivce a s nejjednoduššími úkony, a jak jsem již řekl, podrobiti se mu musí — ovšem v různém měřítku a vhodně podle svých úkolů — všichni vojíní, kteří

musí v noci po tmě pracovati, tedy nejenom pěšáci, ale i dělostřelci, letci, jezdci, vojíni zdravotnických hlídek, vozatajci, vojíni automobilního vojska atd.

Také způsob výcviku bude jiný v noci než ve dne. Ve dne cvičitel snadno přehlédne několik svěřených vojínů a proto mohou cvičiti všichni najednou. V noci je výhodnější, nechá-li pracovat jen jednoho vojína, a ostatní se dívají a střídají se. Velmi pečlivě však nutno dbáti, aby ti, kteří se dívají, nerušili. Také přípravě musí býti věnována veliká péče.

Je jisté, že noční výcvik vnese do zaběhaného programu a denního řádu jakousi zdánlivou nepřírozenost. Jsme zvyklí nočním cvičením, která se občas zařadí jako něco mimořádného, ale nejsme zvyklí systému. A to časové zařazení do programu je velmi důležité. Cvičení provedená za setmění nebo krátce po setmění a brzy končící, spíše škodí, než prospějí, poněvadž nepodají správného obrazu potíží a možnosti noci.

Je třeba cvičiti skutečně v noci, ale na druhé straně je stejně potřebí začít některá cvičení za světla a pokračovati v nich za šera a v noci a opačně jiná začínati v noci, pokračovati za svítání a končiti ve dne.

Konečně je nutné míti zření i na to, že noci jsou rozličné a že jim zvláště počasí dává určitý ráz. Jinak třeba pracovati za jasné noci při úplňku, jinak svítí-li měsíc a je-li k tomu pod mrakem.

Zvláštní ráz má terén po dešti.

Výhodné je, získají-li se zkušenosti i za deště a za bouřlivého počasí, za mrazu, a hlavně, je-li terén pod sněhem.

Podobně jako ve dne musí se i v noci vystrídati nejrůznější terén. Cvičiště nepostačí zvláště proto, že v noci nesmí cvičiti několik oddílů na jednom místě, poněvadž by se rušily.

Dnes, kdy se konají jen noční cvičení, a to obvyčejně již v jednotkách větších než četa bez předchozího výcviku, je běžným zjevem neklid a nepořádek. Tyto zjevy pak jsou považovány za nevyhnutelné pro každou noční činnost. Ve skutečnosti však jsou jen následkem nedostatečného nočního výcviku velitelů i mužstva. Je tomu asi tak, jako kdybychom ihned po taktickém výcviku jednotlivce přikročili k bojovému cvičení v rotě.

III.

Uvedu několik příkladů, jak začít noční výcvik. Příklady jsou zčásti vzaty z německé praxe, jak jsem se s počátku zmínil.

1. První cvičení může býti teoretická průprava v kasárnách. Bude to výklad o nočním výcviku a o boji v noci, v jehož závěru v jádru možno říci:

Vojín se tedy od začátku musí učiti správně v noci užívati zraku i sluchu a přesně si uvědomovati to, co skutečně vidí a slyší. Čím více se v tom zdokonalí, tím bude v noci pracovati klidněji a rozvážněji. Další výsledek bude pocit n a p r o s t é p ř e v a h y nad nepřitelem a zároveň i rozhodnosti a podnikavosti. Jestliže se k tomu připojí tělesná pružnost a úplné ovládnutí zbraně, bude pak vojín s to poraditi a pomoci si v noci v každé situaci.

Může se ovšem státi, že i oddíl dobře vycvičený pro noční podniky potká nezdár; musí se s tím dokonce i plně počítati, poněvadž v noci má náhoda veliký význam. Na příklad může pod nohou patrače prasknouti suchá větev anebo kámen se může sesouti a celá hlídka před samým

cílem se tím prozradí a připraví o úspěch. Tím se ovšem vojíní nesmějí nechat odraditi, poněvadž náhoda jednou nepříznivá bude po druhé zase příznivá.

Kdo se naučí noc znáti, využití jí, sebe při tom ovládati, tomu nebude nepřítelem, ba právě naopak nejlepším přítelem.

2. Cvičení zraku.

a) Cvičitel rozestaví různobarevné terče s rozstupem několika kroků a vojínům ukáže barvu jednotlivých terčů. Pak je odvede na vzdálenost, z níž lze ještě rozeznati světlé a tmavé, nechá je vyvoditi poučení, že v noci nerozeznáme žádné jiné barvy než světlé a tmavé, a zdůrazní jim, jak při tom které barvy vynikají.

b) Cvičitel si počíná jako v případě, uvedeném za a), ale odvede vojíny tak daleko od terčů, že žádný z nich nerozezná ani tmavé ani světlé terče. Pak nařídí, aby proti terčům postupovali určení vojíní a aby se každý zastavil, jakmile spatří terče. Když se všichni zastaví, nařídí, aby nynější své vzdálenosti k terčům změřili na kroky.

Poučení. Z větší vzdálenosti nelze rozeznati ani světlé terče (nejmarkantnější), avšak světlé terče vidíme dříve než tmavé. Rozeznáváme-li tedy v noci tmavé cíle, můžeme směle počítati, že jsme velmi blízko nich. Při větší zkušenosti odhadnou vojíní, i jak jsou od nich vzdáleni. Tato cvičení nutno opakovati za různě tmavých nocí. Cvičení je zábavné a někteří vojíní si sestaví celou tabulku vzdáleností pro různou noční temnotu.

c) Před dva světlé a dva tmavé velké terče postaví cvičitel střídavě po jednom vojínu ve světlém a tmavém ústroji. Ostatní vojíní se zase vzdálí a pak přibližují.

Pozorují, že světlé před světlým pozadím a tmavé před tmavým pozadím je hůře poznati než světlé před tmavým anebo tmavé před světlým pozadím. Vojíní si mohou opět své pozorování změřiti na kroky.

Z příkladu vyplyne poučení, že strážní, pozorovatelé, patrači atd. musí se postaviti nebo zastaviti na takovém místě, na němž by jejich ústroj splýnul s pozadím i s popředím, nebo si musí pozadí ústroji přizpůsobiti (maskovati) nebo musí dostati ústroj odpovídající pozadí a popředí (bílý plášť do sněhu). Dbá-li se těchto zkušeností, mohou strážní vůbec uniknouti pozornosti nepřátelských hlídek, ale naopak i hlídky mohou se nepozorovaně více přiblížiti.

Jakmile je skončena markantní demonstrace s terči, přikročí se ke cvičení v terénu, při čemž se volí různobarevná popředí i pozadí (tmavé a světlé keře, hlinité svahy, les, skála atd.).

d) Cvičitel umístí s menšími rozstupy několik vojínů leže, kleče, stoje ve volném terénu i částečně skrytě za stromy nebo keři. Tito vojíní jsou připraveni na smlouvená znamení provésti několik výrazných pohybů, na př. změnění polohu, nasaditi bodák, nabíti, přiložiti pušku k líci a p.

Ostatním vojínům nařídí cvičitel, aby vyhledali cíle nejprve tak, jak jsou nehybné, a pak, konají-li nařízené pohyby; cíle vyhledávají též ze všech poloh: stoje, kleče, leže.

Z této ukázky vyplyne velmi mnoho poučení: leže pozorujeme lépe než kleče nebo stoje, zvláště proti světlému pozadí. Stojícího muže lze snáze postřehnouti než klečícího a klečícího zase snáze než ležícího. Jsme-li nehybní, najde nás nepřítel těžko, jsme-li nuceni vykonati pohyb, vykonáme jej opatrně a vyhneme se každému prudkému pohybu a jsme bedliví na pozadí.

Strážný se vyhne světlému pozadí, stojí nehybně a čas od času pozoruje kleče nebo leže. Patrač se pohybuje zvolna, tvoří co nejmenší cíl; zastaví-li se, lehne si a pozoruje leže, další pohyb promyslí a při tom velmi dbá terénu — hlavně pozadí. Pohyb k cíli beze změny směru je výhodnější než časté změny směru stranou. Cvičení po druhé lze zpestřit tím, že některé cíle pošleme dále a nařídíme jim pohybovat se proti pozorovatelům i stranou.

3. Některá cvičení sluchu.

a) Jeden poddůstojník s hlídkou 5 mužů umístí se ve vzdálenosti 300 kroků. Podle smluvených znamení dá poddůstojník hlasitý povel, potom polohlasitý a pak úplně tichý povel, dále vykoná hlídka několik rázných pohybů najednou, pak je vykonají jednotlivci a konečně jednotlivci udělají opatrně a potichu několik pohybů nebo cviků.

Naslouchající oddíl se postaví nejprve zády a pak čelem k cíli a určením vojini hlásí, co slyší a z jaké asi vzdálenosti. Cvičení se pak opakuje na 200 a na 100 kroků. Vojini naslouchají střídavě kleče nebo sedě a leže.

Poučení. Hlasitý povel a každý rázný pohyb je velmi daleko slyšet. I poměrně tichý povel je dosti slyšet. Proto v noci velet co nejméně, předem vše připravit a smluvit a pak pracovat podle velitele nebo souseda. Vhodná jsou smluvená znamení volená z těch zvuků, která se v noci v přírodě nejčastěji ozvou.

b) Podobnou ukázkou lze udělati se dvěma vedetami vzdálenými asi 100 kroků.

Jedna vedeta si ústroj pečlivě upevní tak, aby nic nehřmotilo, druhá má ústroj neupevněn. Na smluvená znamení udělají vedety několik přirozených pohybů tak, jak je strážní skutečně dělají.

Poučení. Hřmotící ústroj prozradí zdaleka, upozorní na místo, kde strážný stojí, u patrače dá možnost sledovati rychlost a směr pohybu atd. Proto při každé noční akci nutno hřmotící součástky upevniti: bodák, polní lopatku, masku uvázati nebo obaliti papírem, mechem, slámou, kusem látky, podobně i misku, polní láhev, pohár, sumky atd.

c) Na vzdálenost, z níž již není nic slyšet, vyšleme několik hlídek, a to tak, aby pak jedna postupovala po tvrdé cestě, druhá příkopem podle cesty, třetí terénem, kde je půda měkká, další po kamenité půdě atd. Nejprve je necháme postupovati, aniž dávají pozor na to, že je bude slyšet, pak cvičení opakujeme a nařídíme, aby se pohybovaly co nejtíšeji a od určeného místa aby se plížily. S hlídkami smluvíme znamení (sluchové, zrakové), na něž pohyb zahájí nebo se zastaví.

Naslouchající oddíl stojí k hlídkám jednou zády, po druhé čelem. Cvičitel nechá naslouchati nejprve stoje, pak leže a leže s uchem přiloženým na zemi.

Poučení, které vyplyne z tohoto cvičení.

Pochod na tvrdé nebo kamenité půdě at' stejným nebo zrušeným krokem prozradí již zdaleka, poněvadž tvrdá půda je lepším vodičem než měkká.

Postup silničním příkopem je výhodný, poněvadž stromy vrhají stín a kryjí, ovšem nesmí býti v příkopu naváto suché listí a nesmějí býti v něm napadané suché větve — pak je lépe příkopu se vyhnouti — podobně i suché strniště a dozrálé obilí může zraditi. Po dešti se zase v příkopech často sesouvá půda a bortí jejich okraje.

Velmi obtížný je a vyžaduje značného cviku pohyb po půdě kame-
nité a šterkovité.

Postup polem je účelný, poněvadž lze postupovati poměrně nejtížeji,
ale v neznámém terénu je velmi obtížný. Nejlépe je postupovati polem
podle cest tak, aby nás vedly. Zvláště pomalý a obtížný je postup křovi-
nami a lesem. Při tomto cvičení zjišťují naslouchající vojíní též, kolik
asi vojínů proti nim postupuje, jak jsou vzdáleni, jak jsou opatrní, vy-
cvičení a jistí a tím i nebezpeční atd.

Při cvičeních zraku i sluchu musíme využítí každé příležitosti a všeho
toho, co nám ukazuje různý terén a různé počasí. Musíme upozorňovati
na zvuky slyšitelné v přírodě, na př. na prasknutí dřeva, na pohyb zví-
řete, na spadnutí plodu, na sesutí půdy, na šumot vody, na zvuky způso-
bené větrem, na velkou možnost zrakových klamů, na různou slyšitelnost
za mlhy, za deště, za větru, na vzdálenosti půdy, na tvářnost povrchu, na
vliv měsíčního světla atd.

4. Různé jiné příklady.

a) Na různé vzdálenosti umístí se různobarevné terče a vojíní a na
několika místech nařídí cvičitel dávatí světelná znamení.

Cvičící vojíní odhadují vzdálenosti a změří si je na kroky.

Zjistí, jak klamně je odhadování vzdáleností v noci, a dále, že v noci
udělají k témuž místu mnohem více kroků než ve dne. V noci se dělají
kroky kratší.

b) Na několika různě vzdálených místech nařídí cvičitel dávatí
světelná znamení, na jiných místech nařídí zase pracovatí (třeba kopatí).
Pozorující oddíl má pro příští den určití tato místa. Pouhým odhadem
je velmi těžko přesně místa zjistiti. Označí-li vojíní místa, kde si světla
nebo pracovní ruch představují, uvidí většinou druhý den, jak se mylili.

Výhodně se takové body zjistí, namíří-li se na ně se 2—3 míst
pušky, upevní se a ráno se najde průsečík záměrných.

Tyto základní příklady, které jsem uvedl, lze různě kombinovatí,
střídatí a lze je doplnití vším tím, co je možno v noci na frontě za růz-
ných bojových situacích vnímatí zrakem a sluchem. Důležité je měnití
i terén a po prvních ukázkách jítí do terénu, který je ve dne
méně znám (v noci je neznám), a do terénu, který je v ůbec ne-
znám. Na př. v málo známém terénu necháme vojína postupo-
vatí k vzdálenějšímu, ale i v noci markantnímu bodu. Dojde-li tam,
nařídíme mu, aby se vrátil na místo, z něhož vyrazil. Není-li vojín již dobře
vycvičen a obratný, jen těžko se na to místo vrátí.

Tím způsobem se vojíní a hlavně poddůstojníci brzy naučí, že je
nutno terén dlouho a podrobně ve dne i v noci studovatí, pečlivě se při-
pravovatí, všeho si všímátí a pak teprve že se mohou, a to ještě velmi
opatrně, do něho pustití.

Snad se bude zdátí, že tato základní cvičení jsou zbytečná a příliš
samozřejmá, ale třeba si uvědomití, že se právě mnohé teoretické samo-
zřejmosti trvale a při tom lehce vstíjí v paměť mužstva teprve praktic-
kým provedením. A pak: zkuste jítí napříč málo známým terénem za
tmavé noci s hajným. On přijde poměrně svěží tak, jako kdyby šel po
cestě, vy přijdete utmácení a neschopní cokoli kolem sebe pozorovatí,
kromě mezi a kamenů, přes něž klopytáte, a větví, které vám šlehají
do obličejí.

Short History of the Royal Tank Corps. London 1930. (Gale-Polden.) 3/6 Sh.

L'Ecole des transmissions, Télégraphie et téléphonie avec fil, télégraphie optique et signalisation optique. Paris 1931. (Charles-Lavauzelle.) Za 30 fr.

Vanéque: Les petites unités d'infanterie au Maroc. Paris 1932. (Charles-Lavauzelle.)

b) Články revuální:

1. Doprovodné dělo.

B.: Infanteriesgeschütz. (Wehr und Waffen 1931, April.) Viz rec. Rivista di artigl. e genio roč. LXX, č. 8, str. 1231.

D. S. J.: Le mortier d'infanterie. (Bulletin belge 1930, Oct., str. 225.)

Doprovodné zbraně pěchoty v různých státech. (Hlas národní obrany roč. XII, čís. 17, str. 255.)

Harberts J., mjr.: L'état actuel de la question du canon d'infanterie. (Nieuwe Rotterdamsche Courant 1930, 1. března; viz rec. Militärwiss. und techn. Mitteilungen roč. 61, Sept.—Okt., str. 925.)

X.: Hollande: Nouveau Canon anti-tank. (Militärwissenschaftliche und techn. Mitteilungen 1930, Sept.—Okt., str. 929.)

X.: Mitragliatrice Madsen e cannone per fanteria sistema Madsen costruiti in Danimarca. (Rivista artigl. e genio 1929, Dec., str. 1845.)

2. Kulometry.

A. v. U.: Das leichte Maschinengewehr die Hauptwaffe der englischen Infanterie. (Österr. Wehrzeitung roč. XII, čís. 29 ze 17./VII.)

Bartalini, cpt.: Note sul tiro a puntamento indiretto delle mitragliatrici. (Rivista militare ital. roč. 1931, únor.)

Boyd L. et Greene G.: L'appareil de visée „Boyd-Greene“ pour le tir anti-aérien des mitrailleuses. (Bulletin belge roč. X (1930), Sept., str. 295.)

Bresson René, Lt.: Recueil de conseils à l'usage des jeunes tirailleurs français. (Revue d'inf. roč. 40, čís. 468, Sept., str. 374.)

Carro per mitragliatrici e munizioni. (Rivista di artigl. e genio roč. LXX (1931), str. 1198.)

D. S. J.: Chronique de l'infanterie IV: La doctrine française de l'emploi des mitrailleuses dans la offensive. (Bulletin

belge roč. XI (1930), čís. 5, str. 413 a čís. 6, str. 515), a VI.: Emploi des Mitrailleuses. Tome II, čís. 1, Juillet, str. 41. Konečně v témže ročníku T. II, čís. 1, Juillet, str. 131. (Revue technique): Notre fusil mitrailleur F. M.

Kaalund - Jorgensen, cpt.: L'impiego tattico delle mitragliatrici. (Dansk-Artilleri-Tidsskrift 1931, červen.)

Kober, npor.: Breiten- und Tiefenfeuer am sMG. und seine Beobachtung. (Deutsche Wehr roč. III, čís. 21, str. 527.)

Korzer R., gen.: Maschinengewehre im Waldkampf. (Militärwiss. und techn. Mitteilungen roč. 61, Sept.—Okt., str. 785.)

Eine neue MG.-Lafette gegen Erdziele. (Militär-Wochenblatt roč. 114, čís. 11, str. 413.)

Was ist die Stosskraft? II. Maschinengewehre und schwere Artillerie. (Militär-Wochenblatt roč. 114, čís. 44, sl. 1723.)

Die Feuertätigkeit der IMG-Gruppe. (Militär-Wochenblatt roč. 114, čís. 44, sl. 1729.)

Ersatz und Ergänzung des Artilleriefeuere durch sMG. (Militär-Wochenblatt roč. 113, čís. 42, sl. 1704.)

Leichte Maschinengewehre als Granatwerfer. (Militär-Wochenblatt roč. 115, čís. 12, sl. 451.)

Das Gefecht der Schützen und IMG-Gruppe. (Militär-Wochenblatt roč. 115, čís. 8, sl. 293.)

Auf kurze Distanze wirkende Patrone für MG. (Mag. Kat. Szemle roč. I, čís. 1, str. 94.)

Pstrokoński Stanisław, kpt.: Taktyka ciężkich karabinów maszynowych. (Przegląd piechoty roč. IV, čís. 9, str. 77.)

The Vickers-Berthier machine rifle. (The Engineering r. 1930, sept., str. 360.)

Serra Rocca: Défense des ballons par mitrailleuses terrestres. (Bulletin belge roč. XI (1930), October, str. 165.)

X.: Auto-mitrailleuses étrangères. (Revue d'art. roč. 1930, str. 669.)

X.: A british made machine rifle. (The Army, Navy and Air Force Gazette 1930, 18. Sept.; viz rec. Bulletin belge roč. XI (1930), Dec., str. 245.)

Wedel, npor.: Maschinengewehre im Fern- und Nahkampf. (Militär-Wochenblatt roč. 114, čís. 9, sl. 330.)

(Přístě dále.)

Kč.